

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК РЕСПУБЛІКИ МОЛДОВА
РЕЗЕКЕНСЬКА АКАДЕМІЯ ТЕХНОЛОГІЙ (ЛАТВІЯ)

Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу

збірник тез
доповідей

14 вересня
2022 року

*Затверджено до друку вченою радою Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 12 від 31.08.2022)*

Редакційна колегія:

Топузов О. М., доктор педагогічних наук, професор, академік НАПН України, віцепрезидент НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України, м.Київ, Україна (голова)

Головко М. В., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України, м.Київ, Україна

Засєкіна Т. М., доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України, м.Київ, Україна

Арістова Н. О., доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу міжнародних зв'язків та наукової співпраці Інституту педагогіки НАПН України, м.Київ, Україна

Ладоня К. Ю., доктор філософії в галузі філології, завідувач науково-організаційного відділу Інституту педагогіки НАПН України, м.Київ, Україна

Проблеми сучасного підручника: навчально-методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу : збірник тез доповідей / [ред. кол.; голов. ред. – О.М.Топузов]. [Електронне видання] – Київ : Педагогічна думка, 2022. – 388 с.

<https://doi.org/10.32405/978-966-644-616-2-2022-390>

ISBN 978-966-644-616-2

У збірнику публікуються тези доповідей учасників конференції "Проблеми сучасного підручника: навчально - методичне забезпечення освітнього процесу в умовах воєнного часу", що відбулась 14 вересня 2022 року.

Збірник призначено вченим, дослідникам проблем підручникотворення та авторам підручників, викладачам навчальних дисциплін, вчителям і всім зацікавленим у створенні якісної навчальної книги.

Караман Ольга

Психолого-педагогічні орієнтири формування предметної компетентності з української мови в учнів 5 класу шкіл з навчанням мовами національних меншин засобами підручника 271

Караман Станіслав,

Пріоритетні аспекти оптимізації змісту підручників української мови для учнів 5 класів шкіл з навчанням мовами національних меншин 273

Кисла Оксана, Коваль Вікторія

Дидактичні можливості сучасного підручника у формуванні позитивної мотивації до навчання 276

Ліпчевська Інна

Наочність у підручниках для початкової школи як засіб візуалізації навчальної інформації 279

Малюга Микола

Антикризове державно-громадське управління на засадах партнерської взаємодії як предмет розгляду в підручнику для керівника освіти 281

Маньковська Руслана

Процес підручникотворення з краєзнавства: концептуальні підходи та досвід реалізації 284

Мацюк Віктор

Концептуальні основи модульного підручника фізики для 7 класу 287

Мельник Юрій

Тенденції реалізації прикладної спрямованості фізичної освіти в шкільних підручниках фізики 288

Мороз Ірина

Соціальна реклама в часи війни: особливості висвітлення в підручниках історії 291

Мороз Петро

Розкриття ролі карикатур в інформаційних війнах XX – початку XXI ст. засобами шкільного підручника історії 295

Науменко Світлана

Зарубіжний досвід реалізації дидактичної функції системи завдань підручника географії 299

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ МОДУЛЬНОГО ПІДРУЧНИКА ФІЗИКИ ДЛЯ 7 КЛАСУ

Мацюк Віктор,

кандидат педагогічних наук,

старший науковий співробітник

відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти,

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України,

м. Київ, Україна

mvm279@i.ua

Шкільний підручник є одним із ключових елементів освітнього процесу, тому в процесі модернізації шкільної фізичної освіти проблема шкільного підручника потребує особливої уваги. Але на даний час ще немає єдиного розуміння того, яким саме повинен бути сучасний підручник. У зв'язку із цим назріла проблема розробки критеріїв сучасної навчальної книги, оскільки застарілі стереотипи щодо форми, структури і змісту шкільного підручника гальмують розробку і впровадження навчальних книг нового покоління в практику шкільної освіти.

Можна відзначити, що:

- філософською основою підручника повинен бути сучасний метод наукового пізнання – модельне відображення дійсності, наближення знань до істини;
- зміст і методика подачі навчального матеріалу повинні передбачати зміщення акцентів із заучування і запам'ятовування на набуття досвіду діяльності у предметній сфері і сфері практичного застосування;
- дидактичний аспект підручника повинен бути підпорядкований тому, що процес навчання відбувається за загальною схемою наукового пізнання;
- психологічний аспект полягає у тому, що зміст підручника повинен забезпечувати можливість організувати творчу пізнавальну діяльність школярів.

Особливої уваги заслуговує підручник, в основу якого покладений модульний принцип. До переваг модульної технології можна віднести:

- мобільність, тобто, можливість долучення нових блоків у зв'язку із розвитком науки і змінами у суспільстві;
- різнорівневість, а саме можливість організації вивчення предмету на різних рівнях (повний, скорочений і поглиблений) через індивідуальний підбір блоків для вивчення і розділів завдань до них;
- подання матеріалу укрупненими блоками;
- наявність у кожному блоці точно сформульованих навчальних цілей;
- посилення апарату організації засвоєння знань.

Доцільним є створення відповідних комп'ютерних програм, сконструйованих на основі модулів підручника так, щоб вони забезпечували розкриття сутності модуля на кожному рівні (повному, скороченому і поглибленому), а доступ до наступного модуля обмежувався б обов'язковістю засвоєння попередніх.

Вибір методологічної основи створення підручника фізики має визначатися конкретною освітньою концепцією, яку він покликаний реалізовувати.

Підручник фізики для 7 класу повинен забезпечувати інтеграцію інформаційного і інструментального (діяльнісного) компонентів навчання школярів. Крім того, у підручнику повинні бути включені матеріали, які дають можливість формувати емоційно-ціннісні компоненти змісту освіти і створювати умови для осмислення і вироблення особистого ставлення учня до проблем виробництва, екології рідного краю, стану природних ресурсів, краєзнавчих питань.

Таким чином, для того, щоб відповідати викликам сучасності, підручник повинен являти собою модульну багатофункціональну психодинамічну систему.

ТЕНДЕНЦІЇ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИКЛАДНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ ФІЗИЧНОЇ ОСВІТИ В ШКІЛЬНИХ ПІДРУЧНИКАХ ФІЗИКИ

Мельник Юрій,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник
відділу біологічної, хімічної та фізичної освіти
Інституту педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна

Сучасний підручник фізики із носія змісту навчання, який відображає основи природничої науки на відповідному освітньо-віковому рівні, перетворюється на ефективний інструмент розвитку особистості, формування предметної й ключових компетентностей. На різних етапах підручникотворення автори підручників керувалися принципом прикладної спрямованості навчання під час визначення змісту та розроблення методики вивчення шкільного курсу фізики.

Ідея необхідності зв'язку викладання фізики із повсякденним життям, технікою та виробництвом є загальною. У пояснювальних записках до програм, передмовх підручників, під час формулювання цілей навчання розглядаються ті фізичні явища та закони, які покладено в основу технологічних процесів і мають важливе значення для сільськогосподарського виробництва, промисловості та побуту.

Аналіз змісту підручників різних років, адресованих учням закладів загальної середньої освіти, свідчить, що практично завжди і в кожній темі представлено відомості про технічні пристрої та механізми, принцип дії яких ґрунтується на певному фізич-